

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จันทบุรีนฤนาถ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. ปทานุกรมบาลี ไทย
อังกฤษ สันสกฤต. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๒.
- ชาติกฤษณกถาย ทสโม ภาค. มหาณีปาตวณฺณา, พระนคร : มหามกุฏ-
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- ชินวรสิริวัฒน์, กรมหลวง. พระคัมภีร์อภิธานปทีปิกา. พระนคร :
 มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๐๘.
- เทพรัตนานุศิษฐ์, หลวง. (ทวี ธรรมชัช). ชาติปทีปิกา. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
 พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๐๘.
- ปปัญจสูทนี อรรถกถา มัชฌิมนิกาย. ภาค ๑ มุตฺตปณฺณาสกาวณฺณา,
 พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- . ภาค ๒ มุตฺตปณฺณาสกาวณฺณา, พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย,
 ๒๕๖๓.
- . ภาค ๓ มัชฌิมปณฺณาสก อปริปณฺณาสกาวณฺณา, พระนคร :
 มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- ปรมานุชิตธีโนรส, สมเด็จพระ. พระปฐมสมโพธิกถา พิสดาร ๒๘
ปริจเฉท. พระนคร : โรงพิมพ์เสีียงเซียงจงเจริญ, ๒๕๑๘.
- ปิ่น มุทุกันต์, พันเอก. ประมวลศัพท์ศาสนา. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่ง-
 เืองธรรม, ๒๕๐๕.
- แปลก สนธิรักษ์ (ป.ส). พจนานุกรมบาลี - ไทย. พระนคร: ไทย-
 วัฒนาพานิช, ๒๕๐๖.

พระญาติไทย. ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาคาร,
๒๕๑๕.

พระไตรปิฎกภาษาไทย. ๔๕ เล่ม, เล่ม ๘ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค.

พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๐ ทีฆนิกาย มหาวรรค. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา
๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๑ ปาฎีกาวรรค. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๒ มัชฌิมนิกาย มูลปนิฎสาส์ก. พระนคร : โรงพิมพ์การ-
ศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๔ มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก. พระนคร : โรงพิมพ์-
การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๕ สังยุตตนิกาย สคาถาวรรค. พระนคร : โรงพิมพ์-
การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๑๘ สังยุตตนิกาย มหาวรรค. พระนคร : โรงพิมพ์-
การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๒๐ อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต ทูกนิบาต ติกนิบาต.
พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๒๓ สัททกนิบาต อัญญกนิบาต นวกนิบาต. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๒๔ อังคุตตรนิกาย หสกนิบาต เอกาทสนิบาต. พระนคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๒๕ ขุททกนิกาย ขุททกปาฐ. พระนคร : โรงพิมพ์-
การศาสนา, ๒๕๑๔.

-----, เล่ม ๓๐ ขุททกนิกาย จุฬนิตเทศ. พระนคร : โรงพิมพ์การ-
ศาสนา, ๒๕๑๔.

- เล่ม ๓๑ ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามัคค์. พระนคร : โรงพิมพ์
การศึกษา, ๒๕๑๔.
- เล่ม ๓๓ ขุททกนิกาย พุทธว่าส จริยาปิฎก. พระนคร :
โรงพิมพ์การศึกษา, ๒๕๑๔.
- เล่ม ๓๕ อภิธานปิฎก วิภังคปกรณ์. พระนคร : โรงพิมพ์การ-
ศึกษา, ๒๕๑๔.
- พระธมมปทภูรูกถา. ภาค ๑๐ มหานิปาตวถุณณา. พระนคร : มหามกุฏราช-
วิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- พระธรรมวราลังการ. นำเที่ยวในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๔. พระนคร :
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๐.
- พระราชวรมนี. (ประยูรช ปรยูโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘.
- มโนรถปรีชา นาม อรรถุทธนิกายภูรูกถา. ปฐโม ภาคโค เอกนิปาตวถุณณา.
พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- . หุคิโย ภาคโค ทุกคิกจตุถุณนิปาตวถุณณา. พระนคร : มหา-
มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- . คคิโย ภาคโค ปญจ... เอกาทสกนิปาตวถุณณา. พระนคร :
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๗.
พระนคร : โรงพิมพ์การศึกษา, ๒๕๐๗.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. ธรรมวิภาค ปริจ-
เฉทที่ ๒. พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘.
- วิสุทธิมคฺคสุส นาม ปกรณวิเสสสุส. คคิโย ภาคโค. พระนคร : มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- ส. พลายน้อย. เทวนิยาย. พระนคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๘.

สารทนต์ปิณียา นาม วินยฎีกาย สมบุตปาสาทิกาวุธณา. ปฐโม ภาค.

พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๖๓.

สารทนต์ปกาสินียา นาม สัมมุตตินิกายวรุณกถาย. ปฐโม ภาค. สตาลวุด-

วุธณา, พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๖๓.

-----, ทุติโย ภาค, นิทานวุดก ชนุชวุดกวุธณา. พระนคร :

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๖๓.

-----, ตติโย ภาค, สพายทนวุดก มทาวุดกวุธณา. พระนคร :

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๖๓.

สิงห์โต ปุกหุด. ประวัติการศาสนาสมัยอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา-

พานิช, ๒๕๐๗.

วิทยานิพนธ์

สฤณ จักรากิทธ์. คัมภีร์จักรกวางพิถี. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร-

มหาบัณฑิต, แผนกภาควิชาตะวันออก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลง-

กรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

Books

- Childers, Robert seasar. Dictionary of the Pali Language. Rangoon : Bhuddha Sasana Council Press, 1974.
- Davids, T.W. Rhyds, and Stede. The Pali English dic-
tionary. 6th ed. London : The palitext Society,
1972.
- Geiger, wilhelm. Pali Literature and Language. Delhi :
Munshiram Manoharlal, 1978.
- Malalasekera, G.P. Dictionary of Pali Proper Names.
Vol.II, London : Luxac & Company Ltd., 1960.
- Monier - William, Sir Monier. A Sanskrit English Dic-
tionary. 5th ed. Delhi : Motilal Banarsidass,
1974.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

นิพพาน ๒

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน กับกิเลสยังมีเบญจขันธ์เหลือ หรือเรียกว่า กิเลสปรินิพพาน

๒. อนุปาทิเสสนิพพาน กับกิเลสไม่มีเบญจขันธ์เหลือ หรือเรียกว่า ชั้นปรินิพพาน

(ขุท. อิติ. ๒๕/๒๒๒/๒๕๘, อญ. นวก. ๒๓/๒๑๖/๓๕๘, ชรรม. ๒/๘)

วิภวัญ ๑ (จน, วงเวียน, องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวจักร)

๑. กิเลสวิภวัญ วงจรกิเลสประกอบด้วยอวิชชา ตัณหา อุปาทาน

๒. กรรมวิภวัญ วงจรกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภพ

๓. วิปากวิภวัญ วงจรวิปากประกอบด้วยวิถุณาณ นามรูป สฬายณะ ฌัสสะ เวทนา ซึ่งแสดงออกในรูปปรากฏที่เรียกว่า อุปปีติภพ ชาติชรา มรณะ เป็นต้น

สามอย่างนี้ประกอบกันเข้าเป็นวงจรใหญ่แห่งปัจจุयाการ เรียกว่าภวจักรหรือสังสารจักรตามหลักปฏิจสมุปบาท

(อภิ. สญ. ๘๖, วิสุทธิ. ๓/๑๘๘, ชรรม. ๒/๒๘, พ. พศ. ๘๑/๗๑)

ปาฏิหาริย์ ๑ (การกระทำที่กำจกหรือทำให้ปฏิบัติขยยอมได้, การกระทำที่ให้เห็นเป็นอัศจรรย์, การกระทำที่ให้งงเกิดผลเป็นอัศจรรย์)

๑. อธิปาฏิหาริย์ แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ การทนายใจได้เป็นอัศจรรย์

๓. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คำสอนเป็นจริง สอนให้เห็นจริง

นำไปปฏิบัติได้ผลสมจริงเป็นอัศจรรย์

(ชรรม. ๒/๒๘, พ. พศ. ๘๐/๖๗, อญ. ติก. ๒๐/๕๐๐/๒๑๗, ที. สี. ๘/๓๓๘/๒๗๓)

ญาณ ๓

๑. อทีทังสญาณ. ญาณหยั่งรู้ส่วนอกีต, รู้ศีลและสาวหาเหตุปัจจัยอันต่อเนื่องมาได้
๒. อนาคังสญาณ. ญาณหยั่งรู้ส่วนอนาคต, รู้อนาคต, หยั่งผลที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้
๓. ปัจจุบันนังสญาณ. ญาณหยั่งรู้ส่วนปัจจุบัน, รู้ปัจจุบันแห่งซึ่งถึงองค์ประกอบและเหตุปัจจัยของเรื่องที่เป็นอยู่
(ที่. ปา. ๑๑/๓๘๖/๒๘๒, ขรรคม. ๒/๒๑๘, พ. พศ. ๕๘/๕๕)

ญาณ ๓ (ที่เกี่ยวข้องกับอริยสัจ ๔ โดยเฉพาะ)

๑. สัจจญาณ. ปรินชาหยั่งรู้ว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา
 ๒. กิจจญาณ. ปรินชาหยั่งรู้ว่า ทุกข์เป็นธรรมชาติที่ควรกำหนดรู้ ทุกข์สมุทัยเป็นสภาพที่ควรละเสีย ทุกข์นิโรธเป็นสภาพที่ควรทำให้แจ้ง ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาเป็นสภาพที่ควรทำให้เกิด
 ๓. กตญาณ. ปรินชาหยั่งรู้ว่ากิจ ๔ อย่างนั้นทำสำเร็จแล้ว
- ญาณ ๓ นี้เป็นไปในสัจจะละ ๓ สัจจะจึงเป็น ๑๒ เรียกว่า ญาณทัสสนะอันมีปริวัฏฏ์ ๓ มีอาการ ๑๒
(วินย. ๔/๑๖/๒๑, ส. ม. ๑๘/๑๖๓๐/๕๓๐, ส. อ. ๓/๔๐๘ ขรรคม. ๒/๑๘ พ. พศ. ๖๐/๕๖)

ญาณ ๓ (วิชา ๓)

๑. ปุตฺตเพณิวาสานุสสติญาณ. รู้จักระลึกชาติได้
๒. จุกุปฺปาทญาณ. รู้จักและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย หรือเรียกว่า ทิพพจักขุญาณ
๓. อาสวัทกขยญาณ. รู้จักทำอาสวะให้สิ้น
(อง. ทสภ. ๒๔/๑๐๒/๒๒๕, ที่. ปา. ๑๑/๒๒๘/๒๓๒, ขรรคม. ๒/๒๘, พ. พศ. ๕๒/๕๒)

ฉาน ๒ ประเภท (ภาวะจิตที่เพ่งอารมณ์จนแน่น)

๑. รูปฉาน ๔ . ฉานมีรูปธรรมเป็นอารมณ์, ฉานที่เป็นรูปาวจร
 ๒. อรูปฉาน ๔. ฉานมีอรูปธรรมเป็นอารมณ์, ฉานที่เป็นอรูปาวจร
- คำว่า รูปฉาน ก็คือ อรูปฉาน ก็คือ เป็นคำสมัยหลังเดิมเรียกว่า
ฉาน และ อารูปี
- (ที. ปา. ๑๑/๒๓๒/๒๓๓, อภิ. ส. ๓๔/๑๘๒/๓๔, พ. พศ. ๖/๓๔)

ฉาน ๔ (รูปฉาน ๔)

๑. ปฐมฉาน. ฉานที่ ๑ มีองค์ ๕ คือ วิทก วิจาร ปีติ สุข
เอกัคคตา
 ๒. ทุติยฉาน. ฉานที่ ๒ มีองค์ ๓ คือ ปีติ สุข เอกัคคตา
 ๓. ทติยฉาน. ฉานที่ ๓ มีองค์ ๒ คือ สุข เอกัคคตา
 ๔. จตุตถฉาน. ฉานที่ ๔ มีองค์ ๒ คือ อูเบกขา เอกัคคตา
- (ม. ม. ๑๒/๑๐๒/๓๒, ทรรณ. ๒/๔๖, พ. พศ. ๖/๓๔)

ฉาน ๔ คือ รูปฉาน ๔ และ อรูปฉาน ๔

(พ. พศ. ๖/๓๔)

พระอริยมงคล ๔

พระอริยมงคลมี ๔ ระดับ คือ

๑. พระโสดกัมม. ท่านผู้บรรลุโสดกัมมิตถผลแล้ว, ผู้ถึงกระแส
๒. พระสกทาคามี. ท่านผู้บรรลุสกทาคามีผลแล้ว, ผู้กลับมา

อีกครั้งเดียว

๓. พระอนาคามี. ท่านผู้บรรลุอนาคามีผลแล้ว, ผู้ไม่เวียน

กลับมาอีก

พระโสคาบัน กำจัดสังโยชน์(กิเลสอันผูกใจสัตว์อยู่) ได้ ๓ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ(การถือตัว), วิจิกิจฉา(การลังเล), สีลัพพตปรามาส(การเชื่อถือสักกัสมิถิ)

พระโสคาบันมี ๓ ประเภท คือ เอกพีธี(ผู้มีพีธีคือภพอันเดียว) โกลังโกละ(ผู้ไปจากสกุลสู่สกุล คือ เกิดในตระกูลสูงขึ้นไปอีก หรือไปเกิดในสกุลต่ำอีก ๒-๓ ครั้งก็บรรลुพระอรหันต์) สัตถักขัตตุงปรมะ(ผู้เวียนเกิดในสกุลต่ำอีกอย่างมากเพียง ๗ ครั้งก็จักบรรลुพระอรหันต์)

พระสกทาคามี มี ๕ ประเภท คือ

๑. ผู้บรรลुในโลกนี้แล้วปรินิพพานในโลกนี้เอง
๒. ผู้บรรลुในโลกนี้แล้วปรินิพพานในเทวโลก
๓. ผู้บรรลुในเทวโลกแล้วปรินิพพานในเทวโลก
๔. ผู้บรรลुในเทวโลกแล้วมาเกิดในโลกนี้จึงนิพพาน
๕. ผู้บรรลुในโลกนี้แล้วไปเกิดในเทวโลก หมกอายุแล้วกลับมาเกิดในโลกนี้จึงนิพพาน

พระอนาคามี กำจัดสังโยชน์ได้ ๕ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส กามราคะ(ความกำหนัดในกิเลสกาม) ปฏิฆะ(ความหงุดหงิด คว้าอำนาจโทษะ) พระอนาคามีมี ๕ ประเภท คือ

๑. อันทราปรินิพพายี. ผู้ปรินิพพานในระหว่าง คือ เกิดในสุทธาวาสภพโลกหนึ่งแล้วอายุยังไม่ทันถึงก็ปรินิพพานโดยกิเลสปรินิพพาน
๒. อุพัทัจจปรินิพพายี. ผู้จนจะถึงจึงปรินิพพาน คือ อายุพ้นถึงแล้วจนจะสิ้นอายุจึงปรินิพพาน
๓. อสังขารปรินิพพายี. ผู้ปรินิพพานโดยไม่ต้องใช้แรง-ชักจูง คือ ปรินิพพานโดยง่าย ไม่ต้องใช้ความเพียรมากนัก
๔. สสังขารปรินิพพายี. ผู้ปรินิพพานโดยใช้แรงชักจูง คือ ต้องใช้ความเพียรมาก
๕. อุทธังโสโต อภินิฏฐคามี. ผู้มีกระแสในเบื้องบนไปสู่

อกนิฏฐภาพ คือ เกิดในสุทธาวาสภพโลกาพหนึ่งก็ตามจะเกิดเลื่อนต่อไปจนถึง
อกนิฏฐภาพแล้วจึงปรินิพพาน

พระอรหันต์ มี ๔ ประเภท คือ

๑. สุขขวิปัสสโก. ผู้เจริญวิปัสสนาล้วน
๒. เถวชีโย. ผู้ได้วิชชา ๓
๓. ฉฬภิญโญ. ผู้ได้ภิญญา ๖
๔. ปฏิสัมภิทปตฺโต. ผู้บรรลุปฏิสัมภิทา

(ธรรม. ๒/๓๕, ๔๑, ๑๑๔, พ. พศ. ๔๕/๔๗, ๔๗/๔๘, ๔๘/๔๘, ๔๘/๔๘, ๕๑/๕๐)

มาร ๕ (สิ่งที่มีช้ำบุคคลให้ตายจากความดีหรือจากผลที่หมายมั่นประเสริฐ,
สิ่งที่ล้างผลาญคุณความดี, ทั่วยการที่กำจัดหรือชักขวางบุคคลมิให้
บรรลุผลสำเร็จอันถึงงาม) มี ๕ ประเภท คือ

๑. ชันธมาร. มารคือเบญจขันธ์
๒. กิเลสมาร. มารคือกิเลส
๓. อภิสังขารมาร. มารคืออภิสังขาร
๔. มัจจุมาร. มารคือความตาย
๕. เทวปศตมาร. มารคือเทวมุตร

(ธรรม. ๒/๖๒, พ. พศ. ๒๐๐/๑๔๒, วิสุทฺธิ. ๑/๒๗๐)

พระนามที่หมายถึงพระพุทธเจ้าโคตมพระองค์

พุทฺธ. หลพโล. สัตถา. สัมพันธ. ทิปุคตโม. มุนินโท. ภควา.
นาโถ. จักขุมา. อังคีโร. มุนิ. โลกนาโถ. อนนริโว. มเหสี. วินายโก.
สมันตจักขุ. สุคโต. ภูริปัญโญ. มารชิ. นรสีโห. นรวโร. ชัมบราชา.
มหามุนิ. เทวเทโว. โลกครุ. ชัมมสามี. ตตาคโต. สยัมภู. สัมมาสัมพุทฺธ.
วรปัญโญ. นายโก. ชิน.

(อภิธาน. ๑/๓)

พระนามที่หมายถึง เจตนะพระพุทธรูปเจ้าองค์ปัจจุบัน

สักโก. สัทธโค. สุทโรทนี. โศทโม. สักยสีโ. สักยมุณี.
อาทิจจพันธุ.

(อภิธาน. ๑/๓)

บารมี ๑๐ หรือทศบารมี ไก่แก

๑. ทาน. การให้
๒. สีล. การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย
๓. เนกขัมมะ. การอดกบวช
๔. ปิณญา. ความรอบรู้
๕. วิริยะ. ความเพียร
๖. ขันติ. ความอดทน
๗. สัจจะ. ความจริง
๘. อธิษฐาน. ความตั้งใจมั่น
๙. เมตตา. ความปรารถนาดี
๑๐. อุเบกขา. ความวางใจเป็นกลาง

บารมี ๑๐ ประการนี้ ท่านแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. ระดับธรรมดา เรียกว่าบารมี เช่น ทาน ไก่แกการเสีย
สละทรัพย์สมบัติภายนอกกาย เช่น เงินทอง เป็นต้น

๒. ระดับกลาง เรียกว่าอุปบารมี เช่น ทนอุปบารมี ไก่แก
การเสียสละอวัยวะเป็นทาน

๓. ระดับสูงสุด เรียกว่าปรมัตถบารมี เช่น ทานปรมัตถบารมี
ไก่แกการสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น

บำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ บารมีครบทั้ง ๓ ชั้นนี้ เรียกว่า สมศีลบารมี
แปลว่า บารมี ๓๐ ถ้วน

(ขุ. พุทธ. ๓๓/๑/๔๑๔, ขุ. จริยา. ๓๓/๓๖/๕๕๖, พ. พท. ๒๗๕/๒๐๕)

กสิณ ๑๐

- ก. ภูตกสิณ ๔ (กสิณ คือมหาภูตรูป)
๑. ปรุวิกสิณ. กสิณ คือ คิน ไช้กินเป็นอารมณ์
 ๒. อาโปกสิณ. กสิณ คือ น้ำ
 ๓. เตโชกสิณ. กสิณคือไฟ
 ๔. วาโยกสิณ. กสิณ คือ ลม
- ข. วรรณกสิณ ๔ (กสิณ คือ สี)
๕. นีลกสิณ. กสิณคือสีเขียว
 ๖. ปีกกสิณ. กสิณคือสีเหลือง
 ๗. โลहितกสิณ. กสิณคือสีแดง
 ๘. โอทาทกสิณ. กสิณคือสีขาว
- ค. กสิณอื่นๆ
๙. อาโลกกสิณ. กสิณคือแสงสว่าง
 ๑๐. อากาสกสิณ. กสิณคือที่ว่างเปล่า

(วิสุทธิ. ๑/๑๕๐, พ. พศ. ๒๖๗/๑๙๓)

ทศพลญาณ หรือ ทศกถพลญาณ ๑๐ (ญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต)

๑. ฐานาฐานญาณ. ปรึกษาหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ
๒. กรรมวิปากญาณ. ปรึกษาหยั่งรู้ผลของกรรม
๓. ลัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ. ปรึกษาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง
๔. นานาธาตุนญาณ. ปรึกษาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่างๆเป็นอนเนก คือ สภาวะธรรมชาติ
๕. นานาธิมุตติกญาณ. ปรึกษาหยั่งรู้ธัมมาศัย, ความโหม่เอียง ความเชื่อถือ, แนวความสนใจ เป็นต้น ของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปต่างๆกัน

๖. อินทรีปโรปริยัตติญาณ. ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและความหย่อนของสัตว์ทั้งหลาย

๗. ฉานาতিสังกิลเสสาติญาณ. ปรีชาหยั่งรู้ความเศร้าหมองความนองเน่าการออกจากฉานวิโมกข์สมาธิและสมาบัติทั้งหลาย

๘. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ. ปรีชาหยั่งรู้อันทำให้ระลึกภพที่เคยอยู่ในหนหลังได้

๙. จุกุปฺปาตญาณ. ปรีชาหยั่งรู้จุดและสมบัติของสัตว์ทั้งหลาย

๑๐. อาสวักขยญาณ. ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย
(อภ. วิ. ๓๕/๘๓๘/๔๕๕, ม. มุ. ๑๒/๑๖๖/๑๔๐, อญ. ทสก. ๒๔/๒๑/๓๕,
ชรรรม. ๒/๑๐๗, พ. พศ. ๒๗๓/๒๐๒)

หนูกาวนักขัตตร ๒๗ กวาง

๑. อัสสนี. กาวรูปม้าหรือกาวหนู ประกอบด้วยกาว ๗ กวาง มีรูปร่างเหมือนม้า

๒. ภรณี. กาวแม่ไก่ ประกอบด้วยกาว ๓ กวาง มีรูปร่างเหมือนนกอินทรี

๓. กัตติกา. กาวลูกไก่ หรือ กาวหงษ์ ประกอบด้วยกาว ๘ กวาง

๔. โรหิณี. กาวจุมูกม้า หรือกาวคางหมู ประกอบด้วยกาว ๗ กวาง

๕. อัททะ. กาวฉัตร มีกาว ๑ กวาง รัศมีดั่งแก้วทับทิม

๖. มิกสิระ. กาวหัวเนื้อประกอบด้วยกาว ๓ กวาง มีรูปร่างเหมือนหัวเนื้อ

๗. ปุณฺณพฺพสุ. กาวเรือ ประกอบด้วยกาว ๓ กวาง มีรูปร่างเหมือนเรือสำเภา

๘. ปุสสะ. กาวปูชาย้ ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง มีรูปร่างเหมือนตีน

๙. อลีเสตะ. กาวพ้อมหรือกาวเรื่อน ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง
๑๐. มฆา. กาววานร ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง เรียงกันคกๆเหมือนหางไฉหรือเปียว้ว
๑๑. ปุพพัคคฤ. กาวเพกานหน้า หรือ กาวแรคณู ประกอบด้วยกาว ๒ กวาง
๑๒. อุดคครัคคฤ. กาวเพกานหลัง หรือ กาวแรคเมียบี ประกอบด้วยกาว ๒ กวาง
๑๓. หักตะ. กาวฝ่ามือ ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง มีรูปร่างคล้ายฝ่ามือ
๑๔. จิตตะ. กาวจระเข้ หรือ กาวค่อมน้ำ มีกาว ๑ กวาง
๑๕. สาคี. กาวกระออม หรือกาวแก้ว มีกาว ๑ กวาง
๑๖. วิสาขะ. กาวหนองลาภ, กาวเหมือง, กาวข้อง ประกอบด้วยกาว ๓ กวาง
๑๗. อนูราชะ. กาวหงอนนาค หรือ กาวธนู ประกอบด้วยกาว ๔ กวาง เป็นรูปหน้าไม้ หรือธนู
๑๘. เขฏฐะ. กางงาช้าง หรือ กาวคอนาค
๑๙. มุละ. กาวข้างน้อย หรือ กาวสะตือนาค ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง
๒๐. ปุพพาสาพิหะ. กาวปากนก หรือ กาวข้างผู้ หรือกาวสปีคัม ประกอบด้วยกาว ๓ กวาง มีรูปร่างเหมือนปากนก
๒๑. อุดคคราสาพิหะ. กาวครุฑ, กาวข้างเมียบี, หรือกาวแตรงอน ประกอบด้วยกาว ๕ กวาง มีรูปร่างคล้ายแตรงอน
๒๒. สวณะ. กาวหลักชัย หรือกาวทามผี หรือกาวโลงประกอบด้วยกาว ๓ กวาง
๒๓. ธนัญฐะ. กาวกา หรือ กาวไซ ประกอบด้วยกาว ๔ กวาง

๒๔. สัทภิสซ . กาวมังกร หรือกาวพิมทอง ประกอบด้วย
กาว ๔ กวาง

๒๕. ปุพฺพภัททะ . กาวราชสีห์ผู้ หรือกาวหัวทราย หรือกาว
เพดานหน้า ประกอบด้วยกาว ๒ กวาง

๒๖. อุตฺตรภัททะ . กาวราชสีห์เมีย หรือกาวไม้เท้า หรือกาว
เพดานหลัง ประกอบด้วยกาว ๒ กวาง

๒๗. เรวกี . กาวปลาคะเพียน หรือกาวหญิงมีครรภ์ ประกอบด้วย
กาว ๓๖ กวาง^๑

กฺุมี ๓๑ หรือ กฺุมี ๔ (ชั้นแห่งจิต, ระดับจิตใจ, ระดับชีวิต)

๑. อบายกฺุมี ๔. (กฺุมีที่ปราศจากความเจริญ)

- ๑) นิรยะ. นรก
- ๒) ทิรัจฉานโยนิ. กำเนิดกัรัจฉาน
- ๓) ปิตติวิสัย. แคนแห่งเปรต
- ๔) อสุรกาย. พวกอสุร

๒. กามสุคติกฺุมี ๗ (กามาวจรกฺุมีที่เป็นสุคติ, กฺุมีที่เป็นสุคติ
ซึ่งยังเกี่ยวข้องกับกาม)

- ๑) มนุษย์
- ๒) จาคุมหาราธิกา สวรรค์ที่หาวมหาราช ๔ ปกครอง

^๑ อภิธาน. ๕๕/๑๖ และ
กรมวิชาการ, "ห้องฟ้าจำลองกรุงเทพ" (พระนคร: กรม
วิชาการ, ๒๕๐๗) หน้า ๔๓ - ๖๘ และ

สิงห์โต ปุกทุค, "ประวัติการศาสนาตร์ย่อๆ" (พระนคร:
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๗) หน้า ๔๖ - ๕๓. และ

ส. พรายน้อย, "เทวนิยาย" (กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น,
๒๕๑๘) หน้า ๓๓๘ - ๓๕๖.

- ๓) กาวกิ่งส์. แคนแห่งเทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็นใหญ่
- ๔) ยามา. แคนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์
- ๕) กุสึท. แคนแห่งเทพผู้ลืมเอื้อมด้วยสิริสมบัติของตน
- ๖) นิมมานรที. แคนแห่งเทพผู้ยืนถือในการ เนมมิต
- ๗) ปรมีมิตทวสวัตที. แคนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นเนรมิตให้

ภุมิทั้ง ๑๑ ใน ๒ หมวดนี้ รวมเป็นกามาวจรภุมิ ๑๑ (ชั้นที่ทอง
ที่ขาวอยู่ในกาม)

๓. รูปาวจรภุมิ ๑๖. (ชั้นที่ทองที่ขาวอยู่ในรูป, ชั้นรูปพรหม)

ก. ปฐมฌานภุมิ ๓ (ระดับปฐมฌาน)

๑) พรหมปารีสัชชา. พวกบริษัทยาวจรพรหม

๒) พรหมบุโรหิตา. พวกบุโรหิตพรหม

๓) มหาพรหม. พวกท้าวมหาพรหม

ข. ทุตติยานภุมิ ๓ (ระดับทุตติยาน)

๔) ปรีตตภา. พวกมีรัศมีน้อย

๕) อัปปมาตภา. พวกมีรัศมีประมาณไม่ได้

๖) อาภัสสรา. พวกมีรัศมีสูงปลั่งสร้านไป

ค. ทตติยานภุมิ. ๓ (ระดับทตติยาน)

๗) ปรีตตสุภา. พวกมีรัศมีงามน้อย

๘) อัปปมาตสุภา. พวกมีรัศมีงามประมาณไม่ได้

๙) สุกกิดหา. พวกมีรัศมีงามกระจ่างจ้า

ง. จตุตถฌาน ๓ - ๗ (ระดับจตุตถฌาน)

๑๐) เวทปผลา. พวกมีผลไพบูล

๑๑) อสิณฺณิสฺสั. พวกสั. ไม่มีสิณฺณ

สุทธาวาส ๕ (พวกที่มีอยู่อันบริสุทธิ์ หรือที่อยู่ของท่าน

ผู้บริสุทธิ์) คือที่เกิดของพระอนาคามี)

- ๑๒) อวิหา. เหลลาทาน ผู้ไม่ละไปเร็ว, ผู้คงอยู่นาน
- ๑๓) อคัปปา. เหลลาทานผู้ไม่ถือกรอนกับใคร
- ๑๔) สุตัสสา. เหลลาทานผู้ปราศจากโยงาย, ผู้นาชม
- ๑๕) สุตัสสี. เหลลาทานผู้เห็นโยงาย, ผู้เห็นซัก
- ๑๖) อกนิฏฐา. เหลลาทานผู้ไม่มีความค้อยหรือเล็กน้อย,

ผู้สูงสุด

๔. อรูปาวจรภูมิ ๔ (ชั้นทองเพ็ชร์อยู่ในอรูป, ชั้นอรูปพรหม)

ที่สุด

๑) อากาसानัญญาตคนภูมิ. ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีอากาศไม่มี

ที่สุด

๒) วิญญาณัญญาตคนภูมิ. ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีวิญญาณไม่มี

๓) อากิญจัญญาตคนภูมิ. ชั้นที่เข้าถึงภาวะไม่มีอะไร

๔) แนวสัจญานาสัจญญาตคนภูมิ. ชั้นที่เข้าถึงภาวะมีสัจญา

ก็ไม่ใช่อะไรไม่มีสัจญาก็ไม่ใช่

ปุถุชน พระโสดาบัน พระสกทาคามี ย่อมไม่เกิดในสุทธาวาสภูมิ พระอริยะไม่เกิดในอสัตถิณฑิพ และอบายภูมิ ในภุมินอกนี้ย่อมมีทั้งพระอริยะ และมีไชอริยะไปเกิด

กัปปี คือ ระยะเวลาอันยาวนานที่ไม่สามารถคาดคะเนได้ ในศาสนาอื่นก็ถือว่าเป็นระยะเวลาระหว่างสร้างโลกจนโลกบรรลัยไป เป็นวัฏจักรแห่งเวลาที่แทนกลางวันและกลางคืนของพระพรหม ในทางพุทธศาสนาแบ่งกัปปีออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ

- ๑. สุตัญญกัปปี คือกัปปีที่ว่างเปล่าจากพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย และพระเจ้าจักรพรรดิ ดังนั้นจึงถือว่าเป็นกัปปีที่ว่างเปล่าจากผู้มีบุญทั้งหลาย
- ๒. อุตัญญกัปปี คือ กัปปีที่มีผู้มีบุญมาเกิด โดยเฉพาะพระพุทธรเจ้า แบ่งเป็น ๕ ชนิด คือ

- ๑). สารกัณฑ์ หมายถึง กัณฑ์ที่เป็นแก่นสาร มีพระพุทธเจ้า
มาตรัสรู้ ๑ องค์
- ๒) มัชฌกัณฑ์ หมายถึง กัณฑ์ที่ผ่องใส มีพระพุทธเจ้ามาตรัส
รู้ ๒ องค์
- ๓) วรกัณฑ์ หมายถึง กัณฑ์ที่ประเสริฐ มีพระพุทธเจ้ามาตรัส
รู้ ๓ องค์
- ๔) สารมณฑกัณฑ์ หมายถึง กัณฑ์ที่เป็นแก่นสารและผ่องใส
มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ๔ องค์
- ๕) ภัททกัณฑ์ หมายถึง กัณฑ์ที่เจริญ มีพระพุทธเจ้ามาตรัส
รู้ ๕ องค์

ปัจจุบันนี้เป็นภัททกัณฑ์มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้แล้ว ๕ องค์ คือ
พระกกุสันโธ พระโกนาคมน โพระกัสสปะ พระโคตโม และยังมีเหลือ
องค์ที่ ๕ คือ พระศรีอริยเมตไตรย์ ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นองค์ถัดไปจาก
พระโคตมพุทธเจ้า

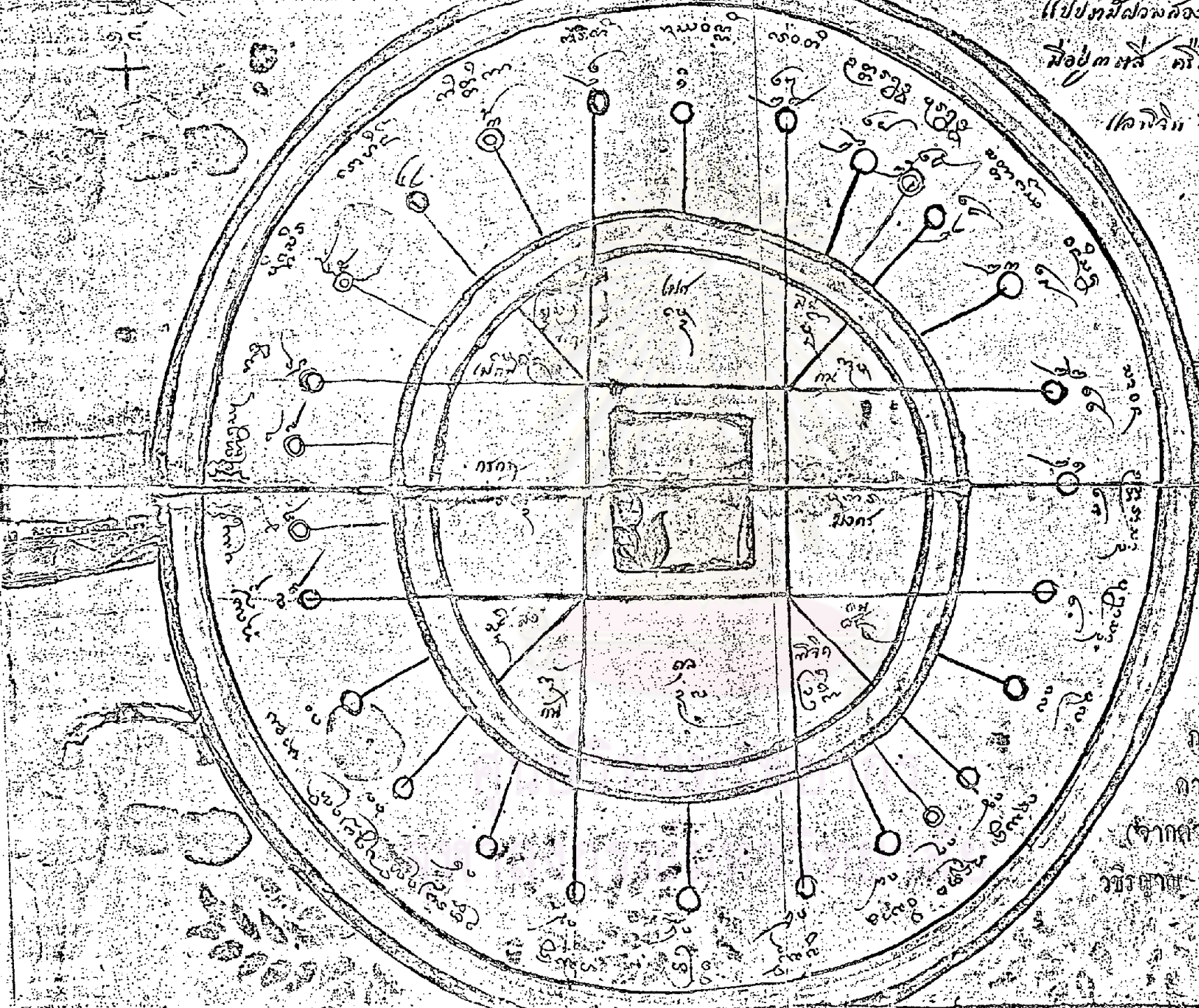
(ป. ศศ. ๕๕)

โหมกคีสึบุตร - ทิสสเถระ

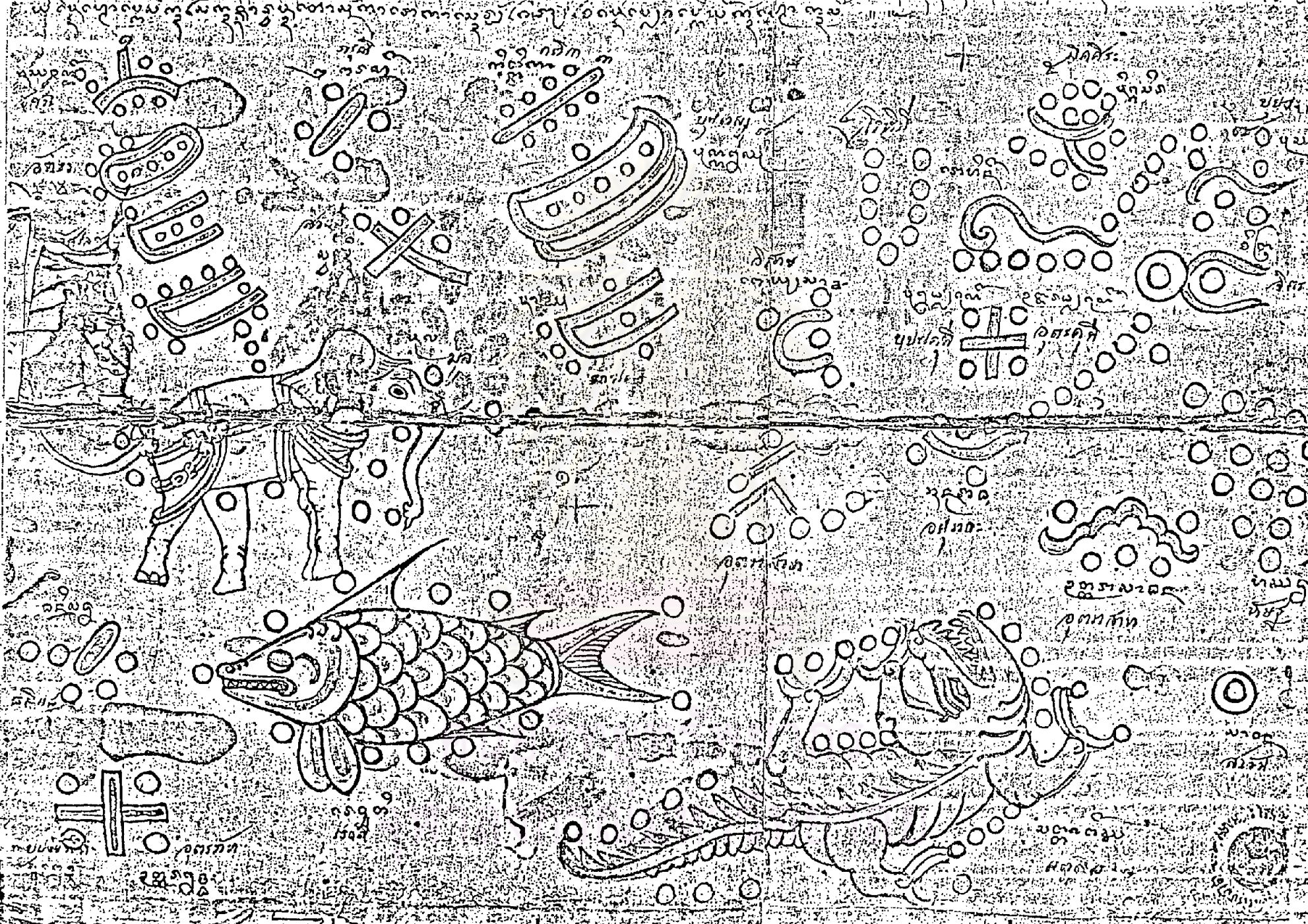
เป็นบุตรพรานหมกชื่อว่าโหมกคีสึ เมืองปาฏลีบุตร ออกบวชเมื่อ
อายุ ๔ ขวบ ในสำนักของพระลัคกะและโกสฬะสำเร็จพระอรหันต์ในเวลาต่อมา
ท่านเป็นผู้ที่ทำให้พระสมณินทร์และพระนางสังฆมิตตาซึ่งเป็นบุตรและธิดาของ
พระเจ้าอโศกมหาราชออกบวช ท่านได้เป็นประธานในการทำสังคายนา
ครั้งที่ ๓ ที่โอศิการาม ท่านนิพพานเมื่ออายุได้ ๕๐ ปี.

(P.P.N. 2 / 666)

แปลทศฉลวงดวงจากชาวปกาบอง
 มีอยู่ ๓ หลัก คือ ๑. โศกนาฏ
 ๒. โศกนาฏ ๓. โศกนาฏ

แปล
 ภาพจรวด และ
 ภาพนกเขา
 (จากภาพวาดของสมเด็จ
 ราชครู - วัดสุทัศน์เทพวราราม)

ภาพกลุ่มทวารวดี ๒๗ กลุ่ม (จากตารุภาพ - หองสมถาวรบ้าน หอสมุดแห่งชาติ)

ประวัติผู้เขียน

นายทวี แสงมณี สำเร็จการศึกษา การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน เมื่อปีการศึกษา ๒๕๑๖ และได้เข้าศึกษาต่อในบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาภาษา-ตะวันออก สาขาวิชาบาลีสันสกฤต เมื่อปีการศึกษา ๒๕๑๘ รับราชการเป็นครูสังกัดกรุงเทพมหานคร ณ โรงเรียนวัดลานบุญ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย